

V labyrintu hodnot a zájmů

15.11.2013 Hospodářské noviny 08 Názory
(Martin Ehl)

K úspěšné zahraniční politice stačí zdánlivě málo: dobře namíchaná směs hodnot a zájmů - a odvaha je prosazovat. Zdánlivě jednoduchý recept ale vůbec není triviální.

Země, jejíž hrubý domácí produkt je z osmdesáti procent závislý na vývozu, si nemůže dovolit takovou ignoranci zahraniční politiky, jakou předvedly strany například v poslední předvolební kampani.

Stejně tak si Česko nemůže dovolit slevit z hodnot a principů, díky jejichž prosazování spojenému s odkazem prezidenta Václava Havla si získalo v mezinárodních vztazích pověst daleko přesahující jeho velikost a význam.

Česko se musí v této době politického bezčasí vrátit ke kořenům a znovu si ujasnit, jaké základní hodnoty má zastávat a jaké jsou jeho především ekonomické zájmy. To byl i hlavní závěr debaty expertů parlamentních politických stran, která se konala v Černínském paláci ve středu v rámci pátého symposia Česká zahraniční politika organizovaného Ústavem mezinárodních vztahů.

Zbytečný rozpor Mezi (ekonomickými) zájmy a (lidskoprávními) hodnotami nemusí být rozpor, jaký se vynořil po známém projevu expremiéra Nečase o nebezpečí dalajlamismu pro český vývoz. Jen je třeba se vrátit zhruba o třicet let a znovu prodiskutovat základní směřování země a způsob, jakým takovou strategii projektovat do zahraniční politiky - protože otázka hodnot a zájmů není primárně otázkou zahraniční politiky, ale politiky jako takové.

Signály, které o sobě Česko vysílá do zahraničí, jsou mírně řečeno rozporuplné. Zahraniční partneři, ať už politici, nebo obchodníci, mají rádi čitelnost a předvídatelnost. Pokud ale například hnutí ANO 2011, druhá nejsilnější parlamentní strana a možný člen vládní koalice, na opakované výzvy k účasti na už tradiční debatě o zahraniční politice ani nereagovalo, lze si vyvodit závěr, že se tento obraz jistého zmatení, který o sobě Praha vysílá, v nejbližší době nezmění.

Bylo přitom zajímavé slyšet exministra a poslance za ODS Petra Fialu, jak obhajuje pomoc nevládním organizacím, jak exministr a poslanec za TOP 09 Karel Schwarzenberg tvrdí, že velká gesta v zahraniční politice mohou škodit zastávaným hodnotám, nebo jak senátor Jaromír Štětina popisuje roli odvahy v prosazování zájmů i hodnot. Zahraniční účastníci diskuse byli překvapeni: taková debata, kde vlastně všichni diskutéři vycházeli ze sdílení základních liberálně demokratických hodnot, by prý nebyla možná v dnešním orbánovském Maďarsku ani v politicky polarizovaném Polsku.

Politika centrálního řízení Nicméně poplácávání po zádech končí při vzpomínce na tři tradiční centra české zahraniční politiky (Hrad, Strakova akademie, Černín). V této konstelaci je hlas ministerstva zahraničí čím dál tišší. A to například český euroskepticismus - do značné míry umělý díky dlouholeté převaze hlasu z jednoho z oněch zmíněných center ve veřejné debatě - už stál české národní zájmy velký díl dobré pověsti a důvěry u partnerů v Evropské unii.

Dnešní situace je ještě tristnější, protože současná česká zahraniční politika - pokud můžeme nyní o něčem takovém vůbec hovořit - má jen jedno centrum, na Pražském hradě. Součástí krize českého politického systému a parlamentarismu v něm je dlouhodobá rezignace drtivé většiny poslanců a senátorů na vlivnější a aktivnější účast v tvorbě a prosazování zahraniční politiky.

Zahraniční politika demokratického státu je -stejně jako demokracie sama - nikdy nekončící proces, nikoli neměnný stav. Ta česká, unavená a omlácená domácí politickou krizí, provinčností jejích hlavních aktérů a geografickou polohou bez vnějších hranic EU, čeká na nový začátek.

Současná česká zahraniční politika - pokud můžeme nyní o něčem takovém vůbec hovořit - má jen jedno centrum, na Pražském hradě. Většina poslanců a senátorů se na tvorbě a prosazování zahraniční politiky dosud aktivně nepodílela.

Foto popis|

O autorovi| (Martin Ehl), (martin.ehl)@economia.cz